

Nr 11

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.; given Stockholms slott den 13 december 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m., samt

2) förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 17 juni 1955 (nr 470) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i 1954 års förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m., att den begränsning av den skadades årliga arbetsförtjänst till 5 000 kronor, som nu gäller vid beräkning av sjukpenning och livränta, undanröjes. Härigenom kommer maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten att bli densamma som enligt yrkesskadeförsäkringslagen, 15 000 kronor. En motsvarande ändring föreslås i 1955 års omregleringsförordning.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.

Härigenom förordnas, att 4 § förordningen den 14 maj 1954 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.¹, skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 §.

Sjukpenning, som enligt denna förordning skall bestämmas med tillämpning av lagen om allmän sjukförsäkring, må ej utgå efter högre sjukpenningklass än nr 7 i den i 22 § nämnda lag intagna tabellen.

Vid bestämmande av den skadades årliga arbetsförtjänst skall, med iakttagande i övrigt av vad i 9 § lagen om yrkesskadeförsäkring är stadgat, skälig hänsyn tagas till årsinkomsten av förvärvsarbete för en arbetstagare med samma arbetsförmåga som den skadade och i det yrke denne hade, då han intogs å häktet, anstalten eller arbetshemmet, eller, om han vid nämnda tidpunkt icke hade något yrke, till motsvarande inkomst för en med honom jämförlig arbetstagare å den ort, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet eller huvudsakligen uppehållit sig.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten femtusen kronor, tages överskjutande belopp icke i beräkning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1958 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1956: 228.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 17 juni 1955 (nr 470) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 17 juni 1955 angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Vid omreglering av ersättning jämlikt förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) skall gälla, *dels* att den årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättningen beräknas, såvitt avser skada som inträffat under åren 1941—1948, skall anses hava utgjort högst tvåtusenfyrahundrasjuttio kronor *och dels att arbetsförtjänsten ej i något fall må uppräknas till högre belopp än femtusen kronor.*

Vid omreglering av ersättning jämlikt förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) skall gälla, att den årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättningen beräknas, såvitt avser skada som inträffat under åren 1941—1948, skall anses hava utgjort högst tvåtusenfyrahundrasjuttio kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1958 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 decem-
ber 1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, fråga angående *höjning av maximigränsen för den skadades årliga arbetsförtjänst vid beräkning av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.* samt anför.

Genom ämbetsskrivelse den 25 januari 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt riksförsäkringsanstalten att verkställa utredning rörande behovet och konsekvenserna av en höjning av den maximigräns för skadads årliga arbetsförtjänst, som föreskrives i förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m., samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Sedan riksförsäkringsanstalten med skrivelse den 16 februari 1957 fullgjort det erhållna uppdraget och den av anstalten förbragta utredningen remissbehandlats, anhåller jag att få upptaga frågan till behandling.

Gällande bestämmelser

Enligt förordningen den 14 maj 1954 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. (nr 250; ändr. 228/1956) utgår ersättning av statsmedel, om någon, som är häktad eller intagen å fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller vårdas å allmän eller statsunderstödd enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller å arbetshem fullgör arbete, som förelagts honom jämlikt 41 § socialhjälpslagen eller 72 § barnavårdslagen, under vistelsen på häktet, anstalten eller arbetshemmet i eller utom arbete drabbas av skada till följd av olycksfall eller inverkan, som avses i 6 § lagen om yrkesskadeförsäkring. Med olycksfall under vistelsen på inrättningen jämställs i viss utsträckning olycksfall vid färd till eller från inrättningen (1 §). Ersättningen utgår i princip med belopp, som enligt sjukförsäkrings- och yrkesskadeförsäkringslagarna skulle ha utgått

om skadan omfattats av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen (2 §) och bestämmes, utom i ett visst specialfall, av riks försäkringsanstalten (3 §). Från principen att ersättning utgives enligt vad som gäller vid yrkesskada stadgas i 4 § vissa undantag. Sjukpenning, som skall bestämmas med tillämpning av sjukförsäkringslagen, utgår sålunda icke efter högre sjukpenningklass än nr 7 i den i 22 § sjukförsäkringslagen intagna tabellen. Detta innebär, att sjukpenning enligt förordningen under den tid, som motsvarar samordningstiden, utgår med högst det belopp, som enligt sjukförsäkringslagen utgives till en arbetstagare med en årsinkomst av tjänst av 5 000 kronor. Vid bestämmande av den skadades årliga arbetsförtjänst gäller — med iakttagande i övrigt av vad i 9 § yrkesskadeförsäkringslagen är stadgat — att skälig hänsyn skall tagas till årsinkomsten av förvärvsarbete för en arbetstagare med samma arbetsförmåga som den skadade och i det yrke denne hade, då han intogs å häktet, anstalten eller arbetshemmet, eller, om han vid nämnda tidpunkt icke hade något yrke, till motsvarande inkomst för en med honom jämställd arbetstagare å den ort, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet eller huvudsakligen uppehållit sig. Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 5 000 kronor, tages överskjutande belopp icke i beräkning. I detta sammanhang bör nämnas, att den som är försäkrad i allmän sjukkassa och berättigad till högre sjukhjälp från kassan än enligt ifrågavarande förordning jämlikt 31 § tredje stycket sjukförsäkringslagen äger erhålla överskjutande belopp från kassan.

Förordningen den 14 maj 1954 trädde i kraft samtidigt som sjukförsäkrings- och yrkesskadeförsäkringslagarna, nämligen den 1 januari 1955, och ersatte *förordningarna den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. respektive åt fångar m. fl.* (nr 102 och 103; ändr. 655 och 656/1942, 297 och 298/1950 samt 253 och 254/1953). Sistnämnda förordningar äger alltjämt tillämpning på olycksfall och yrkessjukdomar, som inträffat före den 1 januari 1955. Ersättningen enligt förordningarna bestämdes i princip enligt reglerna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Även i dessa förordningar stadgades en maximigräns för beräkning av den skadades årliga arbetsförtjänst. Ursprungligen var denna gräns fastställd till 1 764 kronor, vilket utgjorde samma belopp, som vid denna tid låg till grund för bestämmande av ersättning till värnpliktiga i allmänhet, som skadats under militärtjänstgöring. Maximigränsen höjdes sedermera i anslutning till att dyrtidskompensation tillerkändes vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen m. fl. författningar och utgjorde 2 470 kronor i fråga om skadefall enligt 1938 års förordningar från åren 1941—1948. För senare inträffade skadefall skedde ytterligare höjning. Sålunda utgjorde maximigränsen 3 600 kronor beträffande fall från åren 1949—1950 och 4 800 kronor för därefter inträffade fall.

Å en del ersättningar enligt 1938 års förordningar är *förordningen den 17 juni 1955 angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i*

anledning av olycksfall i arbete m. m. (nr 470) tillämplig. Vid omreglering enligt denna förordning skall den tidigare bestämda årliga arbetsförtjänsten uppräknas enligt vissa i *lagen den 17 juni 1955 angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* (nr 469) angivna regler. Dessa berör ej livräntor till invalider med lägre invaliditetsgrad än 20 procent. Beträffande ersättning enligt 1938 års förordningar är föreskrivet, att arbetsförtjänsten ej får uppräknas till högre belopp än till 5 000 kronor. För andra ersättningar är motsvarande maximibelopp 7 920 kronor. Särbestämmelsen beträffande ersättningar enligt 1938 års förordningar är betingad av att maximibeloppet i 1954 års förordning såsom nämnts är 5 000 kronor.

För jämförelses skull torde härutöver följande böra nämnas om bestämmelser rörande ersättningar på vissa angränsande områden.

Lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring (nr 243; ändr. 399/1955 och 75/1956) stadgar i 9 §, att vid uppskattning av den försäkrades årliga arbetsförtjänst, vilken ligger till grund vid bestämmande av sjukpenning och livränta enligt lagen, belopp som överskjuter 15 000 kronor icke skall tagas i beräkning.

Enligt de vid varje tidpunkt gällande bestämmelserna i *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* (nr 235), som föregick yrkesskadeförsäkringslagen, utgjorde maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten, som togs i betraktande, 3 000 kronor i fråga om skadefall, som inträffat under åren 1927—1941, 3 900 kronor för skadefall under tiden den 1 januari 1942—den 30 juni 1946, 4 800 kronor för skadefall under tiden den 1 juli 1946—den 31 december 1948 samt 7 200 kronor för skadefall under tiden från och med år 1949. Å vissa ersättningar enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag är den förenämnda lagen den 17 juni 1955 (nr 469) tillämplig.

Förordningen den 2 juni 1950 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (militärersättningsförordning) (nr 261; ändr. 256/1953, 460/1954 och 362/1955) tillerkänner värnpliktiga m. fl. ersättning för kroppsskada, som ådragits under militärtjänstgöring, efter i huvudsak samma grunder, som gäller för ersättning jämlikt yrkesskadeförsäkringslagen. Enligt 9 § militärersättningsförordningen skall sålunda den årliga arbetsförtjänsten beräknas i överensstämmelse med 9 § yrkesskadeförsäkringslagen; maximibeloppet är m. a. o. 15 000 kronor. Därjämte gäller enligt 9 § militärersättningsförordningen, att den årliga arbetsförtjänsten för den, som ådragit sig skadan under värnpliktstjänstgöring, liksom i vissa andra fall inte får beräknas till *lägre* belopp än 5 000 kronor.

Militärersättningsförordningen av 1950 ersatte *förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.* (nr 234), vilken i stort sett anslöt sig till 1916 års olycksfalls-

försäkringslag i avseende på grunderna för bestämmande av ersättningsbeloppens storlek. Ersättningarna beräknades sålunda efter den skadades årliga arbetsförtjänst. För de värnpliktigas vidkommande var emellertid överensstämelsen med nämnda lag formell, enär den årliga arbetsförtjänsten för dem skulle antagas utgöra vissa i förordningen angivna belopp, oberoende av den civila inkomsten. För värnpliktiga i allmänhet, som skadats under första tjänstgöring eller repetitionsövning, var arbetsförtjänsten enligt de bestämmelser, som gällde 1938, bestämd till 1 764 kronor och för värnpliktiga, som skadats under annan tjänstgöring, till ett något högre belopp. Å de värnpliktigas ersättningar tillkom sedermera dels procentuella dyrtidstillägg, dels vissa provisoriska tillägg.

På grund av bestämmelserna i *förordningen den 2 juni 1950 angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* (nr 262; ändr. 257/1953 och 363/1955) omreglerades bl. a. ersättningarna till värnpliktiga enligt 1927 års militärsättningsförordning fr. o. m. den 1 juli 1950 efter schematiska grunder. De enligt förordningen fastställda ersättningsbeloppen har sedermera höjts, senast med giltighet fr. o. m. år 1956. Vid sistnämnda höjning togs hänsyn till den samtidigt genomförda omregleringen av ersättningar för äldre skadefall på grund av olycksfall i arbete m. m. De höjda ersättningarna till värnpliktiga och deras efterlevande har genom omregleringen i huvudsak kommit i nivå med omreglerade ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen i sådana fall, där den årliga arbetsförtjänsten uppräknats till 7 200 kronor.

Riksförsäkringsanstaltens förslag

Till utgångspunkt för sina överväganden har riksförsäkringsanstalten tagit en jämförelse mellan maximibeloppen för ersättning vid skadefall under olika tider enligt å ena sidan 1938 års förordningar om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare m. fl. respektive åt fångar m. fl. eller 1954 års förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. samt å andra sidan 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller den nu gällande yrkesskadeförsäkringslagen. Härvid har hänsyn inte tagits till de ersättningsförbättringar, som för olika tider i vissa fall skett genom dyrtidstillägg, ersättningstillägg eller omreglering, och inte heller har familje- eller barntillägg å sjukpenning eller hjälplöshetsförhöjning eller vårdbidrag medräknats. Jämförelsen redovisas i följande tablå, i vilken vid a) angives ersättningarna enligt 1938 eller 1954 års förordningar och vid b) ersättningarna enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller yrkesskadeförsäkringslagen.

Tidsperiod, då skadan inträffat	Maximigräns för årlig arbetsförtjänst	Högsta sjukpenning för dag	Högsta livränta till helinvalid för år	Högsta änkelivränta för år
1/7 1938—1940 a)...	1 764	3: 50	1 176	441
b)...	3 000	5: 50	2 000	750
1941 a)...	2 470	4: 50	1 646: 67	617: 50
b)...	3 000	5: 50	2 000	750
1942—30/6 1946 a)...	2 470	4: 50	1 646: 67	617: 50
b)...	3 900	7: —	2 600	975
1/7 1946—1948 a)...	2 470	4: 50	1 646: 67	617: 50
b)...	4 800	9: —	3 200	1 200
1949—1950 a)...	3 600	7: —	3 300	1 200
b)...	7 200	14: —	6 600	2 400
1951—1954 a)...	4 800	9: —	4 400	1 600
b)...	7 200	14: —	6 600	2 400
1955— a)...	5 000	9: —	4 583: 33	1 666: 67
b)...	15 000	20: —	11 000	5 000

Riksförsäkringsanstalten anför vidare vissa siffror rörande beviljade ersättningar enligt 1938 och 1954 års förordningar. Under de två hela år, 1955 och 1956, som 1954 års förordning varit i kraft, har sålunda sjukpenning utgivits i 38 fall samt invalidlivräntor beviljats i 7 och efterlevandelivräntor i 1 fall. I 31 av de 41 fall, i vilka sjukpenning och/eller livränta beviljats, har sjukpenningklassen respektive den årliga arbetsförtjänsten bestämts till den högsta medgivna.

Vid tidpunkten för riksförsäkringsanstaltens undersökning utgick livräntor enligt 1938 och 1954 års förordningar i 51 fall, varav ett avsåg livräntor till efterlevande. I intet av de fall, där invalidlivränta utgick, var invaliditetsgraden högre än 35 procent. Fördelningen av invalidlivräntorna på olika invaliditetsgrader framgår av följande uppställning, vari även angivits antalet fall, där den årliga arbetsförtjänsten beräknats till det för varje fall gällande högsta beloppet.

Invaliditetsgrad i procent	35	33 1/3	30	25	20	18	15	12	10
Antal livräntor	1	2	2	8	6	2	9	11	9
Därav beräknade efter högsta arbetsförtjänsten	1	1	2	7	6	1	7	6	6

I riksförsäkringsanstaltens utredning lämnas ytterligare i form av följande tablå uppgifter angående antalet anmälda skadefall och nytillkomna livräntor ävensom beloppet av årligen utbetalda ersättningar enligt 1938 och 1954 års förordningar under åren 1953—1956, varvid dock är att märka att i sistnämnda belopp även ingår kostnader för vissa understöd, som beviljats i anledning av skadefall, som inträffat före ikraftträdandet av 1938 års förordningar.

År	Antal anmälda skadefall	Antal nytillkomna invalidlivräntor	Beloppet av samtliga under året utbetalda ersättningar kr
1953.....	161	8	40 001: 09
1954.....	150	4	39 457: 40
1955.....	68	4	37 118: 53
1956.....	51	6	ca 43 900

Beträffande ökningen av kostnaderna från 1955 till 1956 anför riksförsäkringsanstalten, att den kan förklaras av de av omregleringen föranledda livräntehöjningarna. Den avsevärda nedgången i antalet anmälda skadefall under de senaste åren torde enligt anstaltens mening knappast kunna förklaras på annat sätt än att en del fall, som borde ha anmälts till riksförsäkringsanstalten enligt 1954 års förordning, blivit reglerade inom den allmänna sjukförsäkringen.

Av de anförda uppgifterna finner riksförsäkringsanstalten framgå, att antalet anmälda skadefall på ifrågavarande område varit jämförelsevis ringa och att i de fall, som föranlett ersättning, skadornas svårighetsgrad i allmänhet varit ganska obetydlig. Anstalten påpekar vidare, att i det övervägande antalet fall då sjukpenning eller livränta beviljats den skadades årliga arbetsförtjänst bestämts till maximibeloppet, samt fortsätter.

I dessa fall har sålunda, i den mån den skadades verkliga arbetsinkomster överstigit maximibeloppet, hänsyn icke kunnat tagas till överskjutande belopp, utan ersättningarna ha kommit att bli bestämda på grundval av en till beloppet redan fixerad, lägre arbetsinkomst. Endast i fall, där den skadade saknat eller haft mindre förutsättningar för förvärvsarbete redan före skadan, har arbetsförtjänsten kunnat bestämmas efter de faktiska förhållandena. För de personer, som före skadan haft större förutsättningar för förvärvsarbete, måste den gällande maximigränsen ha medfört obilliga konsekvenser. I fråga om sjukpenning uppväges visserligen i viss mån ersättningsbegränsningen, om den skadade är berättigad till högre sjukpenning från allmän sjukkassa. I dylikt fall har nämligen, som ovan nämnts, sjukkassan att utge tilläggsbelopp. Om den skadade icke är försäkrad i allmän sjukkassa eller är där placerad i för låg sjukpenningklass, saknas dock denna möjlighet till kompensation.

I detta sammanhang lämnar riksförsäkringsanstalten vissa upplysningar om ett par av de fall, i vilka livräntor utgår, och anför.

Den lämnade redovisningen visar, att livräntor till efterlevande för närvarande utgå i endast ett fall. I detta fall — skadan inträffade år 1955 — har den avlidnes årliga arbetsförtjänst bestämts till maximibeloppet 5 000 kronor; den verkliga arbetsinkomsten synes ha uppgått till över 10 000 kronor. Beträffande detta fall har fängvårdsstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att livräntorna måtte få bestämmas till samma belopp som om skadan inträffat i den avlidnes vanliga arbete och livräntorna alltså hade beräknats enligt grunderna i lagen om yrkesskadeförsäkring.

Ett annat av de redovisade fallen avser en person, som ådragit sig skada, vilken medfört en bestående invaliditet av 25 procent. Även i detta fall har den årliga arbetsförtjänsten bestämts till maximibeloppet. Vid 1954 års riksdag har denne person beviljats en särskild livränta av skadeståndsnatur, varvid livräntan beräknats efter en årsinkomst av 16 000 kronor. Från skadeståndslivräntan avdrages enligt riksdagsbeslutet den periodiska ersättningen från riks försäkringsanstalten (prop. nr 131/1954).

Mot bakgrunden av de anförda uppgifterna granskar riks försäkringsanstalten behovet av ändring i gällande regler för ersättningsberäkningen på förevarande område. Anstalten framhåller härvid till en början, att anledningen till att arbetsförtjänsten enligt 1938 års förordningar ursprungligen maximerades till 1 764 kronor var att ersättningarna inte ansågs bära överstiga de ersättningar, som då var tillförsäkrade värnpliktiga i allmänhet, vilka ådragit sig kroppsskada under militärtjänstgöringen. Sistnämnda ersättningar grundades på en i den då gällande militärsättningsförordningen till 1 764 kronor fixerad årlig arbetsförtjänst. Enligt den nu gällande militärsättningsförordningen skall däremot, anför anstalten, ersättningarna grundas på en arbetsförtjänst, som bestämts efter individuell prövning, och storleken blir beroende av vederbörandes inkomst av arbete i det civila yrket endast med den begränsningen att vad som överstiger 15 000 kronor inte skall tagas i beräkning. För de värnpliktiga får arbetsförtjänsten ej bestämmas till lägre belopp än 5 000 kronor. Sistnämnda belopp har med andra ord till funktion att förhindra, att ersättningarna blir för obetydliga, under det att samma belopp i 1954 års förordning fått en motsatt funktion. Minimigränsen 5 000 kronor i militärsättningsförordningen har dessutom på grund av höjningarna av den allmänna lönenivån blivit av allt mindre betydelse och torde numera komma till användning endast i undantagsfall. Militärsättningsförordningens nuvarande bestämmelser motiverar därför enligt riks försäkringsanstaltens mening i och för sig icke ett bibehållande av beloppet 5 000 kronor som maximum för den årliga arbetsförtjänsten enligt 1954 års förordning. Riks försäkringsanstalten framhåller vidare, att genom de höjningar, som skett av ersättningarna enligt den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen, har klyftan mellan de högsta ersättningar, som kan förekomma i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt, och dem, som utgår då skadan ådragits under arbete på grund av anställning, avsevärt vidgats. För den som skadats under anstaltsvistelse och som utöver andra sociala svårigheter således även fått ett fysiskt handikapp kan, yttrar riks försäkringsanstalten, en alltför snävt tilltagen ersättning försvåra återanpassningen i samhället.

Vad särskilt beträffar sjukpenning gäller som framgår av det föregående, att skadad som är sjukförsäkrad är berättigad att utöver sjukpenning enligt förordningen från sjukkassan erhålla vad som felas för att han skall få samma belopp som om förordningen inte varit tillämplig. Sjukpenning-

kostnaderna bestrides således i dylika fall dels från det statsanslag, som är avsett bl. a. för ersättningar enligt förordningen och dels av sjukförsäkringsmedel. Enligt riks-försäkringsanstaltens mening måste det, även om man på grund av de relativt obetydliga kostnaderna kan bortse från finansieringen, anses vara en mindre lämplig ordning, att sjukanmälan skall göras både till riks-försäkringsanstalten och sjukkassan och att ersättningar utbetalas från två håll.

På grund av det anförda finner riks-försäkringsanstalten en höjning av den i 1954 års förordning stadgade maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten behövt. Anstalten anser för sin del skäligt med en höjning till samma nivå som enligt yrkesskadeförsäkringslagen och förordar därför, att den i nämnda lag föreskrivna maximigränsen 15 000 kronor skall gälla som maximigräns vid beräkning av den skadades årliga arbetsförtjänst enligt förordningen.

Riks-försäkringsanstalten anför vidare.

Vid bifall till detta förslag kommer det ökade utrymmet för individuell bestämmande av arbetsförtjänsterna givetvis att komplicera den i och för sig vanskliga prövningen av ifrågavarande ärenden, särskilt som det ej sällan enligt sakens natur är svårt att erhålla säkra uppgifter om de skadades arbets- och inkomstförhållanden. Riks-försäkringsanstalten förutsätter dock, att de i förordningen intagna särskilda reglerna för bestämmandet av den årliga arbetsförtjänsten skola giva tillräcklig ledning. Dessa regler torde även utgöra en viss garanti för att ett slopande av den särskilda maximigränsen ej får oskäligt höga ersättningar till följd. De medge nämligen en allsidig prövning av förhållandena i det särskilda fallet med skäligt hänsynstagande ej blott till den skadades fysiska förutsättningar för arbete utan även till hans arbetsvillighet och övriga egenskaper, som kunna vara av betydelse för bedömandet av hans möjligheter till inkomst av förvärsarbete efter upphörandet av vistelsen å anstalten etc.

Riks-försäkringsanstalten föreslår således, att 1954 års förordning ändras så att ur 4 § uteslutes dels första stycket, som stadgar att sjukpenning som bestämmes med tillämpning av sjukförsäkringslagen inte får utgå efter högre sjukpenningklass än nr 7, och dels tredje stycket, som föreskriver att den del av den årliga arbetsförtjänsten som överskjuter 5 000 kronor inte tages i beräkning. Enligt riks-försäkringsanstaltens mening föreligger inga praktiska hinder för att ändringen göres tillämplig även på fall, som inträffat före ändringens ikraftträdande, såvitt avser ersättning för tid där-efter, och anstalten anser inte heller att från andra synpunkter några skäl talar däremot. Därest förhållandena i det fall, i vilket efterlevandelivräntor utgår och beträffande vilket fängvårdsstyrelsen gjort framställning till Kungl. Maj:t, skulle befinnas tala för retroaktiv ersättningsförbättring, torde det, anför riks-försäkringsanstalten, kunna föreskrivas, att den ändrade lydelsen skall, i vad avser livräntor till efterlevande, tillämpas även för tid före ikraftträdandet.

Såsom en konsekvens av den förordade ändringen i 1954 års förordning föreslår riksförsäkringsanstalten, att den i 5 § förordningen den 17 juni 1955 angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. intagna föreskriften att arbetsförtjänsten inte får uppräknas till högre belopp än 5 000 kronor upphäves.

Remissyttrandena

Över riksförsäkringsanstaltens förslag har, efter remiss, yttranden avgivits av *statskontoret*, *försäkringsrådet* och *fångvårdsstyrelsen*, vilka samtliga tillstyrkt att förslagen genomföres.

Två reservanter i försäkringsrådet påpekar, att vid tidpunkten för ikraftträdandet av 1954 års förordning utgjorde maximum för den årliga arbetsförtjänsten för fångar m. fl. 4 800 kronor, dvs. $\frac{2}{3}$ av då gällande maximum för bl. a. värnpliktiga (7 200 kronor). Reservanterna anser det icke riktigt, att personer på vilka 1954 års förordning är tillämplig erhåller ersättning efter samma grunder som värnpliktiga, vilka genom sin militärtjänstgöring fullgör en medborgerlig skyldighet. De förordar därför, att maximum för den årliga arbetsförtjänsten för nu ifrågavarande personkategori begränsas efter samma proportion som gällde före ikraftträdandet av 1954 års förordning eller sålunda till $\frac{2}{3}$ av 15 000 = 10 000 kronor resp. $\frac{2}{3}$ av 7 920 = 5 280 kronor.

Beträffande de nya bestämmelsernas tillämplighet på äldre skadefall anför *statskontoret*, att den högre ersättningen inte bör utgå för tid före ändringens ikraftträdande.

Departementschefen

Genom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen är det sörjt för att arbetstagare, som skadas genom olycksfall i arbetet eller ådrager sig andra s. k. yrkesskador, erhåller ersättning bl. a. för den ekonomiska förlust, som därigenom tillskyndas dem. Försäkringen gäller i princip endast skador i sådant arbete, varom ett fritt arbetsavtal träffats. För kroppsskador, som ådragits under andra förhållanden, lämnas emellertid enligt särskilda författningar i åtskilliga fall ersättning av statsmedel. Sålunda föreligger rätt till ersättning för kroppsskador, som ådragits under militärtjänstgöring, tjänstgöring i civilförsvaret, verksamhet vid brandsläckning och under vistelse å anstalt m. m.

I fråga om grunderna för ersättningens bestämmande ansluter sig de nämnda författningarna om ersättning av statsmedel i huvudsak till de för yrkesskadeförsäkringen gällande reglerna. Undantag härvidlag bildar i ett väsentligt avseende förordningen den 14 maj 1954 om ersättning i anled-

ning av skada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. Den grundläggande faktorn vid bestämmande av sjukpenning och livräntor enligt lagen om yrkesskadeförsäkring är den skadades årliga arbetsförtjänst. Enligt lagen skall, om förtjänsten överstiger 15 000 kronor, överskjutande belopp inte tagas i beräkning. Förordningen om ersättning för kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m., begränsar emellertid den arbetsförtjänst, som skall ligga till grund för ersättningsberäkningen, till 5 000 kronor. En motsvarande begränsning gäller i fall, då sjukpenning enligt förordningen skall bestämmas med tillämpning av sjukförsäkringslagen. Ersättningarna enligt förordningen blir därför i många fall avsevärt lägre än om skadan skulle ha varit omfattad av yrkesskadeförsäkringen. Till följd av arbetslönernas nuvarande nivå bestämmas ersättningar enligt förordningen i övervägande antalet fall till högsta medgivna belopp, och i den mån den årsförtjänst, som den skadade kunnat påräkna i sitt yrke, överstiger 5 000 kronor kan hänsyn därtill inte tagas vid ersättningens beräkning. Vissa ersättningar enligt den före lagen om yrkesskadeförsäkring gällande 1916 års olycksfallsförsäkringslag är omreglerade enligt en lag därom av den 17 juni 1955, varvid arbetsförtjänsten må uppräknas till högst 7 920 kronor. Enligt en förordning samma dag omregleras efter samma grunder även vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m., som bestämts med stöd av äldre författningar, bland dem de före 1954 års förordning gällande förordningarna av 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. respektive åt fångar m. fl. Härvid bildar ersättningar enligt 1938 års förordningar undantag såtillvida, att arbetsförtjänsten ej får uppräknas till högre belopp än 5 000 kronor.

Den skillnad, som sålunda föreligger mellan ersättningar från yrkesskadeförsäkringen och ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under anstaltsvistelse, stod tidigare i visst samband med att ersättningarna till värnpliktiga i allmänhet, som drabbades av kroppsskada under militärtjänstgöringen, baserades på en relativt låg, i författning fixerad årlig arbetsförtjänst och således inte på vederbörandes verkliga arbetsinkomst i det civila yrket. Det var därför naturligt, att personer, som var intagna på fångvårds- och liknande anstalter, inte skulle vara bättre ställda i ersättningshänseende än de som fullgjorde sin värnplikt. Numera är den nämnda skillnaden mellan ersättningsnormerna för värnpliktiga och motsvarande regler för yrkesskadeförsäkringen utplånad. Det skulle likväl som två reserveranter i försäkringsrådet gjort gällande kunna sägas, att man bör visa större återhållsamhet med ersättningar åt personer, mot vilka samhället på grund av deras eget förhållande måst ingripa med frihetsberövande åtgärder, än då det är fråga om värnpliktiga, som ju fullgör en medborgerlig skyldighet. Enligt min mening bör man emellertid tillerkänna andra synpunkter större betydelse. Det är inte tillfredsställande att den, som är

berövad sin frihet och därunder skadas med förlust eller nedsättning av arbetsförmåga som följd, kan bli satt i ett avsevärt sämre läge än om olycksfallet inträffat före eller efter anstaltsvistelsen. Särskilt då frihetsberövandet varit kortvarigt framstår konsekvenserna av nu gällande ersättningsnormer såsom obilliga. I praktiken leder dessa normer i en del fall till en extra påföljd för brott eller annat beteende, som föranlett anstaltsvistelsen. Denna påföljd drabbar dessutom i inte ringa grad den skadades familj, något som blir särskilt uppenbart då skadan medför betydande invaliditet eller dödsfall. Såsom riks försäkringsanstalten påpekat står den lägre gränsen för dessa ersättningar inte i god överensstämmelse med samhällets intresse av att de som varit intagna på anstalter så fort som möjligt återanpassas i ett normalt liv.

Jag finner således i likhet med remissmyndigheterna goda skäl föreligga för att den nuvarande begränsningen av den årliga arbetsförtjänsten till 5 000 kronor vid beräkning av sjukpenning och livränta i anledning av skada, ådragen under vistelse å anstalt m. m., undanröjes. Enligt 1954 års förordning kommer därvid maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten att bli densamma som enligt lagen om yrkesskadeförsäkring eller 15 000 kronor. I fråga om livräntor, å vilka 1955 års omregleringsförordning är tillämplig, blir huvudregeln gällande, enligt vilken arbetsförtjänsten får uppräknas till högst 7 920 kronor. De ändrade bestämmelserna synes böra träda i kraft den 1 juli 1958 och göras tillämpliga även på skadefall, som inträffat före ikraftträdandet, dock inte för tid dessförinnan.

Statsverkets kostnader för ifrågavarande ersättningar bestrides, liksom kostnaderna i anledning av ett flertal andra försäkrings- och ersättningsförfattningar, av det i riksstaten under femte huvudtiteln upptagna anslaget Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. De nu föreslagna författningsändringarna torde inte påverka beräkningen av nämnda anslag.

I överensstämmelse med de angivna riktlinjerna har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1) *förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m.;* samt

2) *förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 17 juni 1955 (nr 470) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.*

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att ifrågavarande förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karin Wickström